

Magyarország tőzeg- és lápföldkészletének előzetes felmérése

(Előzetes Országos Tőzegkataszter)

Mivel a tőzegek és a lápföldek is a Bányatörvény hatálya alá tartozó ásványi anyagok közé sorolhatók, gondoskodni kell feltárásukról, nyilvántartásukról, védelmükről és célszerű hasznosításukat elő kell segíteni.

A készletek mennyiségének, minőségének, területi megoszlásának stb. ismerete nélkül természetben nem lehet tervszerűen biztosítani a tőzegvagyon védelmét, ki-termelését és célszerű felhasználását.

Az országos ásványvagyonmérés el-készítéséhez, a földtani kutatás, bányaművelés területén elvégzendő feladatokhoz, a mezőgazdasági, kertészeti, kommunális, ipari, gyógyászati célra felhasználható tőzegek, lápföldek mennyiségének megállapításához a tőzeg és lápföldkészlet részletes felmérése, kataszter elkészítése szükséges.

Tőzegterületeink tervszerű mezőgazdasági hasznosításának nem lehet szintén elengedhetetlen feltétele, hogy pontos felmérésekből származó alapadatok álljanak rendelkezésre.

A tőzegkitermelésnek és felhasználásnak összhangban kell lennie a talajjavítási feladatok megoldásával és a mezőgazdaságilag művelhető lápterületek hasznosításával.

Mindezek miatt szükségessé vált, hogy a meglévő kutatási anyagok, adatok, térképek stb. gondos átvizsgálásával, kritikai feldolgozásával, a legszükségesebb helyszínelvételezések elvégzésével egy reális előzetes tőzeg és lápföld kataszter készüljön.

Tőzegvagyonunkról végleges — a teljes készleteket felmérő — katasztert ma még nem lehet készíteni. Előfordulásainkat ugyanis teljes mértékben nem ismerjük mert egyrészt a különböző célú, részletes-gű földtani kutatások több helyen elvégzetlenek, másrészt az ismert készletek a különböző beavatkozások (meliorációs munkák, kiegészítések, stb.) és természetes pusztulások miatt jelentősen megváltoztak.

A hazai tőzeg- és lápföldkészlet felmérésére irányuló korábbi összefoglaló munkák ismertetése

A magyarországi tőzeglápok első nagyobb összefoglalóját POKORNY L. osztrák botanikus, bécsi gimnáziumi tanár állította össze 1859-ben, amelyet azután magyar nyelven is megjelentetett [5].

1892-ben a Természettudományi Társaság keretében megalakult a Tőzegkutató Bizottság, amely a szervezettebb készletfelmérési és földtani kutatási munkák eredményeit a Földtani Közönyben ismertette. A legjelentősebb ismertetés STAUB munkája volt, aki a Tőzegkutató Bizottság egy évi működéséről számolt be [7].

Behatóbb kutatások a századforduló elején kezdődtek, ezekről LÁSZLÓ és EMSZT készítettek összefoglalót [4]. Ez utóbbi két munka [7, 4] jelentette a felszabadulás után megindított készletfelmérések alapját.

Időközben a lápföldeket nagyrészt lecsapolták, részben mezőgazdasági művelés alá is vonták, így a készletek jelentősen csökkentek és minőségileg is változtak (lápföldesedés, stb.).

Pontosabb készletfelmérések — a tőzeg módszeres földtani kutatásai — 1948-ban, a Tőzegkutató Intézet megalakulásával kezdődtek meg. Ezeknek a *felderítő* jellegű kutatásoknak az eredményét VIGH [8], WEIN [9], SCHENKENGEL, LUKÁCS és SZÉKELY [6] foglalták össze. Az összefoglalók a telepek kifejlődésével és készleteink megállapításával foglalkoztak.

A Bányászati Kutató Intézet az 1950-es évek elején elvégezte a jelentősebb lápföldecek *előzetes* kutatását, illetve gyakorlati célú minőségi vizsgálatát.

1953-tól kezdődött el a lápföldecek *részletes* feltárása. Ezek a kutatások már konkrétan a termelőhelyek (bányák) kijelölésére és az érvényben levő szabványok által megjelölt minőségi besorolásokra adnak lehetőséget [3].

Hazánk tőzegelőfordulásairól a Bányászati Kutató Intézet az 1950-es években készítette el az első jelentősebb mennyiségi és minőségi összefoglalót. Az összefoglaló a már említett felderítő és előzetes országos kutatási programok adatait dolgozta fel és ezek között a tőzegenek minőségére vonatkozó fizikai és kémiai jellemzők is szerepeltek.

Az 1960-as évek elején a Helyiipari Kutató Intézet is megkísérelte egy országos tőzegkataszter összeállítását [1]. Ekkor a tőzegkitermelésnek Magyarországon már nem volt egységes szervezete, tőzegkitermeléssel foglalkoztak illetve foglalkoznak elsősorban a tanácsi tőzegkitermelő vállalatok, termelőszövetkezetek, az országos talajjavító és talajvédelmi vállalatok, így még nehezebbé vált a készletváltozások nyomkövetése.

Ilyen előzmények után a Központi Földtani Hivatal és az annak keretében működő Országos Ásványvagyon Bizottság megbízást adott Intézetünknek az Előzetes Országos Tőzegkataszter elkészítésére.

A tőzeg- és lápföldkészlet felméréseinek módszerei, eredményei

Magyarország tőzeg- és lápföldkataszterének elkészítése a következő főbb munkaterületekre terjedt ki:

- az eddig elkészített összes földtani kutatási dokumentációk összegyűjtésére és rendezésére,
- a tőzegelőfordulások helyszíni felvételezésére és a készletváltozások felmérésére,
- a reménybeli tőzegelőfordulások felderítésére,
- az összegyűjtött adatok feldolgozására.

A felderítő, előzetes és részletes kutatások eredményeként nagy mennyiségű kutatási anyag, fúrású dokumentáció, térképek, stb. halmozódott fel [2], amelyek Intézetünk és a Magyar Állami Földtani Intézet adattárában álltak rendelkezésünkre. Az adatok összegyűjtéséhez felhasználhattuk a tőzegkitermelő vállalatoktól, termelőszövetkezetektől és egyéb szervektől bekért dokumentációkat, adatokat is.

A tőzegterületek helyszíni felvételezését a kutatási dokumentációk tőzegréteg térképei alapján végeztük. A helyszíni szemlék során a fúrású térképen feltüntetett — tőzeg- és lápföld vastagságokat jelző — mérőszámok azonosítására ellenőrző fúrásokat végeztünk.

A régebben felmért, s azóta víztelenített területeken az oxidációs, zsugorodásos süllyedéses „lápmegecsémisülési” folyamatok következtében a tőzegréteg átlagvastagságában általában 10 cm-es esőkkést észlelünk.

Azokon a területeken, amelyekben már kitermelést is végeztek, a tőzeg- és lápföldmennyiségek megállapításakor felhasználtuk az ún. „bányászati térképeken” vezetett változásokat és a helyszínen felvett adatokat.

A tőzegelőfordulások felderítésekor a topográfiai térképeken kívül felhasználtuk a korábbi nyomtatott és kéziratos 1 : 25 000 méretarányú, sztereografikus vetületi rendszerű ún. Kreybig-féle átnézetes talajtérképeket, és az ugyancsak 1 : 25 000-es méretarányú, községhatáros, ún. Géczy-féle talajismereti térképeket is. A felderített előfordulásokon helyszíni bejárásokat, próbafúrásokat és anyagvizsgálatokat is végeztünk.

A feldolgozást megnehezítette — többek között — az, hogy az egyes kutatási eredmények tartalmilag, időbelileg, valamint terjedelemben, részletesség és fúrás-hálózat tekintetében is eltértek egymástól. Az eltérés megnyilvánult a dokumentációk elkészítésének tematikájában és az anyagvizsgálati módszerekben egyaránt. A régebbi, felderítő jellegű kutatások anyagai a fedőrétegre és a minőségre vonatkozó adatokat nem vagy csak hiányosan állapították meg.

Az „előzetes” kutatási anyagok már tartalmaztak ugyan a fedőrétegre vonatkozó bizonyos adatokat, de nem különítették el a hasznosítható (láp) föld, vagy egyéb (agyag) fedőrétegeket. A részletes kutatások anyagai már elkülönítve tartalmazzák a lápföldmennyiségeket, megkülönböztetve azokat „amely alatt nincs tőzeg” illetve azokat „amely alatt tőzeg van”.

Egy-egy tőzegterület adatainak összeállításakor mindig a sűrűbb fúrás-hálózatú kutatási dokumentáció alapján tett megállapításokat vettük figyelembe. A sűrűbb hálózatú fúrások területei azonban sohasem ölelték fel az előző, ritkább fúrás-hálózatú kutatások egész területét. Ezért a lápmedencék területeit különböző sűrűségű fúrásokkal felmért területrészekre kellett tagolni. Az I. táblázatban összefoglalt adatainkat ennek megfelelően három kategóriába csoportosítottuk:

a) „részletes” kutatásokkal felmért területek (bányanyitások és bányaművelési tervek alapjául szolgáló 50 × 50 m-es fúrás-hálózat, részletes mintavétel és anyagvizsgálatok)

b) „előzetes” kutatásokkal felmért te-

1. táblázat

Magyarország tőzeg- és lápföldkészletének előzetes felmérése

Kutatási fázisok, mennyiségi kategóriák	Tőzeg		Lápföld	
	terület 1000 m ²	mennyiség 1000 t	terület 1000 m ²	1000 t mennyiség
Hansági tőzegmedence				
Részletes kutatás	5 039,8	774,0	2 473,7	496,3
Előzetes kutatás	—	—	—	—
Felderítő kutatás	38 428,8	3 225,6	10 475,1	1 623,8
Reménybeli készlet	23 590,0	7 038,0	23 580,0	4 678,8
a) Földtani készlet	67 058,6	11 037,6	36 528,8	6 798,9
Megsemmisült	16 247,0	1 922,0	—	—
Kitermelt	17 679,8	1 027,1	4 478,6	839,5
b) Műrevaló készlet	33 131,8	8 088,5	32 050,2	5 959,4
Kitermelés veszteség	—	1 664,6	—	838,3
c) Kitermelhető készlet	33 131,8	6 423,9	32 050,2	5 121,1
Marcalvölgyi tőzegmedence				
Részletes kutatás	4 373,3	1 677,9	3 992,2	719,8
Előzetes kutatás	5 469,3	1 670,2	5 284,6	886,4
Felderítő kutatás	—	—	—	—
Reménybeli készlet	—	—	—	—
a) Földtani készlet összes	9 842,6	3 348,1	9 276,9	1 606,2
Megsemmisült	—	209,7	—	—
Kitermelt	391,5	117,9	249,6	38,3
b) Műrevaló készlet	9 451,1	3 020,5	9 027,3	1 567,9
Kitermelés veszteség	—	453,4	—	89,7
c) Kitermelhető készlet	9 451,1	2 567,1	9 027,3	1 478,2
Szigliget—Tapolcai tőzegmedence				
Részletes kutatás	4 387,0	1 377,6	5 873,2	1 724,4
Előzetes kutatás	—	—	—	—
Felderítő kutatás	16 060,0	2 818,2	14 836,4	5 174,0
Reménybeli készlet	—	—	—	—
a) Földtani készlet összes	20 447,0	4 195,8	20 709,6	6 898,4
Megsemmisült	70,0	373,2	—	—
Kitermelt	—	—	—	—
b) Műrevaló készlet	20 377,0	3 822,6	20 709,6	6 898,4
Kitermelés veszteség	—	843,2	—	479,8
c) Kitermelhető készlet	20 377,0	2 979,4	20 709,6	6 418,6
Vindornyai tőzegmedence				
Részletes kutatás	5 134,7	1 017,1	3 677,3	473,5
Előzetes kutatás	—	—	—	—
Felderítő kutatás	—	—	—	—
Reménybeli készlet:	—	—	—	—
a) Földtani készlet összes	5 134,7	1 017,1	3 677,3	473,5
Megsemmisült	—	166,5	—	—
Kitermelt	2 939,7	487,4	2 026,0	205,9
b) Műrevaló készlet	2 195,0	372,2	1 651,3	267,6
Kitermelés veszteség	—	88,8	—	40,0
c) Kitermelhető készlet	2 195,0	283,4	1 651,3	227,6

1. táblázat folytatása

Kutatási fázisok, mennyiségi kategóriák	Tőzeg		Lápfold	
	terület 1000 m ²	mennyiség 1000 t	terület 1000 m ²	mennyiség 1000 t
Kisbaltóni tőzegmedence				
Részletes kutatás	2 739,4	1 590,1	1 404,0	227,6
Előzetes kutatás	31 510,0	13 234,2	—	—
Felderítő kutatás	52 675,6	15 438,1	24 116,0	3 279,8
Reménybeli készlet	—	—	—	—
a) Földtani készlet összes	86 925,0	30 262,4	25 520,0	3 507,4
Megsemmisült	—	1 683,8	—	—
Kitermelt	—	—	—	—
b) Műrevaló készlet	86 925,0	28 578,6	25 520,0	3 507,4
Kitermelés veszteség	—	4 260,5	—	194,9
c) Kitermelhető készlet	86 925,0	24 318,1	25 520,0	3 312,5
Szévíz völgyi tőzegmedence				
Részletes kutatás	5 671,7	2 120,7	3 640,6	347,5
Előzetes kutatás	1 000,0	380,0	—	—
Felderítő kutatás	2 406,2	894,8	1 853,5	225,5
Reménybeli készlet	700,0	125,0	450,0	110,0
a) Földtani készlet összes	9 757,9	3 520,5	5 944,1	683,0
Megsemmisült	—	110,6	—	—
Kitermelt	2 286,8	831,7	961,7	100,4
b) Műrevaló készlet	7 491,1	2 578,2	4 982,4	582,6
Kitermelés veszteség	—	368,6	—	77,3
c) Kitermelhető készlet	7 491,1	2 209,6	4 982,4	505,3
Nagyberek-i tőzegmedence				
Részletes kutatás	7 187,9	1 745,1	5 219,8	518,7
Előzetes kutatás	1 486,0	137,6	1 886,0	272,6
Felderítő kutatás	42 908,7	4 884,0	—	—
Reménybeli készlet	—	—	—	—
a) Földtani készlet összes	51 582,6	6766,7	7 105,8	791,3
Megsemmisült	—	1 002,0	—	—
Kitermelt	19 347,5	974,1	1 839,0	142,8
b) Műrevaló készlet	32 235,1	4 790,6	5 266,8	648,5
Kitermelés veszteség	—	1 271,0	—	75,0
c) Kitermelhető készlet	32 235,1	3 519,6	5 266,8	573,5
Kapos mellékvölgyi tőzegmedence				
Részletes kutatás	2 221,2	479,3	4 456,0	823,3
Előzetes kutatás	1 057,0	148,0	1 149,0	215,6
Felderítő kutatás	8 148,2	1 936,0	137,9	39,7
Reménybeli készlet	—	—	—	—
a) Földtani készlet összes	11 426,4	2 563,3	5 742,9	1 078,6
Megsemmisült	—	219,4	—	—
Kitermelt	2 912,9	571,1	1 915,0	343,6
b) Műrevaló készlet	8 513,5	1 772,8	3 827,9	735,0
Kitermelés veszteség	—	361,0	—	140,5
c) Kitermelhető készlet	8 513,5	1411,8	3 827,9	594,5

1. táblázat folytatása

Kutatási fázisok, mennyiségi kategóriák	Tőzeg		Lápföld	
	terület 1000 m ²	mennyiség 1000 t	terület 1000 m ²	mennyiség 1000 t
Tolna—Baranya—Somogy megyei kisebb tőzegelőfordulások				
Részletes kutatás	886,6	251,9	525,6	153,4
Előzetes kutatás	179,8	86,8	538,0	213,7
Felderítő kutatás	302,1	122,7	—	—
Reménybéli készlet	7 330,0	1 108,0	7 000,0	1 320,0
a) Földtani készlet összes	8 698,5	1 569,4	8 063,6	1 687,1
Megsemmisült	—	—	—	—
Kitermelt	127,7	30,7	60,1	13,1
b) Műrevaló készlet	8 570,8	1 538,7	8 003,5	1 674,0
Kitermelés veszteség	—	351,2	—	187,3
c) Kitermelhető készlet	8 570,8	1 187,5	8 003,5	1 486,7
Fejér megyei Sárrét tőzegmedence				
Részletes kutatás	5 774,9	1 292,1	6 907,2	1 650,2
Előzetes kutatás	12 021,8	2 722,4	14 344,9	5 085,1
Felderítő kutatás	2 323,1	837,3	—	—
Reménybéli készlet	250,0	52,0	140,0	72,0
a) Földtani készlet összes	20 369,8	4 903,8	21 392,1	6 807,3
Megsemmisült	—	463,1	—	—
Kitermelt	3 596,0	1 294,6	3 661,1	1 110,8
b) Műrevaló készlet	16 773,8	3 146,1	17 731,0	5 696,5
Kitermelés veszteség	—	694,0	—	352,4
c) Kitermelhető készlet	16 773,8	2 452,1	17 731,0	5 334,1
Kalocsa környéki tőzegelőfordulások				
Részletes kutatás	8 077,9	2 497,9	8 445,7	1 696,5
Előzetes kutatás	1 793,5	269,4	5 216,6	698,2
Felderítő kutatás	4 318,9	789,7	4 318,9	715,4
Reménybéli készlet	—	—	—	—
a) Földtani készlet összes	14 190,3	3 557,0	17 981,2	3 110,1
Megsemmisült	—	247,4	—	—
Kitermelt	4 730,9	1 517,5	9 797,1	1 593,7
b) Műrevaló készlet	9 459,4	1 792,1	8 184,1	1 516,4
Kitermelés veszteség	—	392,3	—	118,8
c) Kitermelhető készlet	9 459,4	1 399,8	8 184,1	1 397,6
Pest-megyei tőzegelőfordulások				
Részletes kutatás	881,4	126,2	618,7	108,3
Előzetes kutatás	603,9	149,6	600,8	167,8
Felderítő kutatás	1 410,0	304,6	550,0	197,2
Reménybéli készlet	80,0	10,2	1 000,0	200,0
a) Földtani készlet összes	2 975,3	590,6	2 769,5	673,3
Megsemmisült	—	49,6	—	—
Kitermelt	1 816,2	356,8	413,8	115,9
b) Műrevaló készlet	1 159,1	184,2	2 355,7	557,4
Kitermelés veszteség	—	46,3	—	120,1
c) Kitermelhető készlet	1 159,1	137,9	2 355,7	437,3

1. táblázat folytatása

Kutatási fázisok, mennyiségi kategóriák	Tőzeg		Lápföld	
	terület 1000 m ²	mennyiség 1000 t	terület 1000 m ²	mennyiség 1000 t
Borsod – Abauj – Zemplén megyei tőzegelőfordulások				
Részletes kutatás	1 302,5	138,6	797,8	133,7
Előzetes kutatás	—	—	—	—
Felderítő kutatás	—	—	—	—
Reménybéli készlet	150,0	12,0	100,0	8,2
a) Földtani készlet összes	1 452,5	150,6	897,8	141,9
Megsemmisült	—	53,9	—	—
Kitermet	428,0	26,8	220,5	33,5
b) Műrevaló készlet	1 024,5	69,9	677,3	108,4
Kitermelés veszteség	—	36,3	—	23,4
c) Kitermelhető készlet	1 024,5	33,6	677,3	85,0
Tiszántúli tőzegelőfordulások				
Részletes kutatás	1 491,7	173,9	2 299,7	424,7
Előzetes kutatás	—	—	—	—
Felderítő kutatás	—	—	—	—
Reménybéli készlet	1 800,0	132,7	1 240,0	148,0
a) Földtani készlet összes	3 291,7	306,6	3 539,7	572,7
Megsemmisült	—	5,7	—	—
Kitermet	644,5	74,2	614,0	102,2
b) Műrevaló készlet	2 647,2	226,7	2 925,7	470,5
Kitermelés veszteség	—	96,0	—	112,8
c) Kitermelhető készlet	2 647,2	130,7	2 925,7	357,7
Magyarország tőzeg-, lápföldvagyon				
Részletes kutatás	55 170,0	15 262,4	50 331,6	9 497,9
Előzetes kutatás	55 121,3	18 798,2	29 019,9	7 534,9
Felderítő kutatás	168 981,6	31 251,0	56 287,8	11 255,4
Reménybéli készlet	33 900,0	8 477,9	33 510,0	6 537,0
a) Földtani készlet összes	313 172,9	73 789,5	169 149,3	34 829,7
Megsemmisült	16 317,0	6 505,9	—	—
Kitermet	56 901,5	7 300,9	26 236,5	4 639,7
b) Műrevaló készlet	239 954,4	59 981,7	142 912,8	30 190,0
Kitermelés veszteség	—	10 927,2	—	2 860,3
c) Kitermelhető készlet	239 954,4	49 054,5	142 912,8	27 329,7

rületek (a különböző célra felhasználható készletek általános felmérésére szolgáló 100 × 125 m-es fúrás-hálózat közepes részletességű mintavétel és anyagvizsgálatok)

c) „felderítő” kutatásokkal felmért területek (a készletek főként mennyiségi felderítésére szolgáló 250 × 250 m-es fúrás-hálózat, csak igen ritka mintavétel, igen kevés anyagvizsgálat).

Ezen túlmenően külön tüntettük fel a csak szűrőpróbaszerű fúrások alapján megbecsült, ún. „reménybéli” készletet.

A kataszter szerkezetileg három fő részre tagolódik:

I. Szöveges rész.

II. A kataszteri adatok táblázatai.

III. Térképmellékletek.

Tartalmi felépítése a következő:

a) Az általános rész rövid tájékoztatót ad a tőzeg és tőzegláp fogalmáról, keletkezéséről és osztályozásáról. Ismerteti tőzegelőfordulásaink természeti viszonyait, földrajzi megoszlását és a tőzegkutatás rövid történetét.

b) Az ország 14 ismert és felmért tőzeges lápföldéknek megfelelő bontásban részletesen tárgyalja a különböző időben,

terjedelemben és részletességgel feltárt területek mennyiségi viszonyait (m^2 , m^3 , t) minőségi jellemzőit (szervesanyag és hamutartalom, vízfelszívóképeség, pH, összes N, P_2O_5 és $CaCO_3$ -tartalom) és egyéb adatait (köbmétersúly, átlagos rétegvastagság, talajvízszint mélysége, stb.). A készletfelmérések mennyiségi végeredményeit az I. táblázat foglalja össze.

c) Összefoglalja a szűrőpróbaszerű fúrásokra alapozott tőzegkutatás eredményeit.

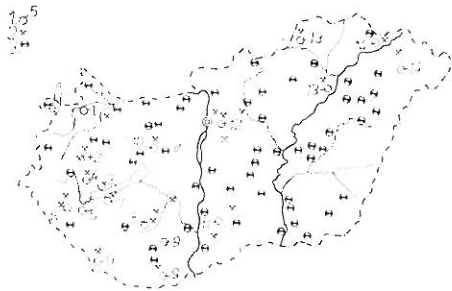
d) Tájékoztatót ad a kutatásra alkalmas „reménybeli” tőzegelőfordulásokról.

e) Összesíti az ország tőzeg- és lápföldvagyont.

f) Térképmellékleteken szemlélteti a tőzeg- és lápföldvagyon térbeli elhelyezkedését.

Ilyen részletességgel korábbi országos felmérés nem készült. A kataszter feltűnteti a lápmegsemmisülés miatt bekövetkezett készletváltozásokat is.

A kataszter fontosabb, összefoglaló mennyiségi adatait — az I. ábrán bemutatott térképvázlaton feltüntetett előfordulási helyeknek megfelelően — az I. táblázatban ismertetjük. A mennyiségi (tonna) adatok 30%-os nedvességtartalmú

1. ábra

Magyarország tőzeg- és lápföld előfordulásai (1) tőzegkitermelő, (2) és tőzeglápföldfeldolgozó (3) üzemei

anyagra vonatkoznak. A táblázatban külön-külön tüntettük fel az egyes lápterületek tőzeg- és lápföldkészletének területi kiterjedését és mennyiségét. A különböző részletességű (részletes, előzetes, felderítő) kutatásokkal felmért és az ún. „reménybeli” készlet összegéként megadtuk az összes „földtani készletet”; az ebből megsemmisült és kitermelt mennyiségeket levonva, az így fennmaradó „műrevaló készletet”, (amely a kitermelésre

perspektivikusan számbajöhető készletet jelenti) majd ebből a feltételezhető kitermelési veszteségeket levonva, a ténylegesen kitermelhető készletet.

Hazánk felmért tőzegelőfordulásainak gazdaságföldrajzi megoszlása a következő:

A tőzegvagyon kb. 96%-a Dunántúlon van és nagyobb, medence jellegű előfordulásokat alkot (Kisbaltaton, Fejér megyei Sárrét, Hanság, Marcalvölgy, stb.).

A Duna—Tisza között jelentősebbek a Kalocsa környéki és a Pest megyei lelőhelyek. Ezek az ország tőzegkészletének kb. 3,5%-át jelentik.

Tiszántúl valamint Borsod megyészaki (Bodrogköz) és déli (Mezőcsát környéke) tőzeglápjai, valamint a Nyírség két lápvídeke (Kisvárad, Kékese és Nagyecsed környéke) csak helyi jelentőségűek. E területeken található az ország tőzegkészletének kb. 0,5%-a.

A tőzeg „földtani” készletének kb. 41%-a, „műrevaló” készletének kb. 48%-a, „kitermelhető” készletének pedig 50%-a a kisbaltai medencében van.

A felmért lápföldvagyon országgrészenkénti megoszlása nagyrészt hasonló a tőzegvagyon megoszlásához.

Az utóbbi 20—25 évben a természetes okok, kiégetések, kiégetések, szántóföldi művelések, stb. miatt a bekövetkezett tőzeg- és lápföldpusztulás igen nagymérvű volt, becsült mennyisége kb. 6,5 millió tonna. Ez a „műrevaló készleteknek” kb. 10—14%-a és megközelíti a kitermelés mértékét. Tőzeg- és lápföldvagyunk értéke — a jelenlegi eladási árak alapján — mintegy 10 milliárd Ft.

Irodalom

- [1] Az 1962. év végéig végzett tőzeglátározó kutatások összefoglalója. Helyiipari Kutató Intézet. Kézirat 1963.
- [2] DÖMSÖDI J.: A hazai tőzegkészletek kutatásának történeti áttekintése és a kutatás soronkövetkező feladatai. Bányászati és Kohászati Lapok **104**. (2) 90—91. 1971.
- [3] DÖMSÖDI J.: Magyarország tőzeges lápvídekein végzett földtani kutatások áttekintése. Gazdálkodás. **15**. (2) 49—54. 1971.
- [4] LÁSZLÓ G. & EMSZT K.: A tőzeglápok és előfordulásuk Magyarországon. Földtani Intézet kiadványa. Budapest. 1915.
- [5] POKORNY L.: Magyarország tőzegtélepei. Magyar Tudományos Akadémia. Természettudományi Közlöny. **2**. 78—144. 1863.
- [6] SCHENKENGEL L., LUKÁCS L. & SZÉKELY P.: Magyarország tőzegvagyona. Magyar Tudományos Akadémia és az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Tőzeglátározása. Kézirat. 1952.

- [7] STAUB M.: A tőzeg elterjedése Magyarországon. Földtani Közlöny. **24**, 275—369. 1894.
- [8] VIGH F.: Műszaki leírás a hazai tőzegmedencék települési viszonyairól, tőzegvagyonáról és a gazdaságosan kitermelhető tőzeg mennyiségéről. Tőzegkutató Intézet. Kézirat 1948.
- [9] WEIN GY.: A magyar tőzeglápok geológiai megkutatása. Bányászati és Kohászati Lapok. **82** (5) 4. 1949.

DÖMSÖDI JÁNOS

Helyiipari Kutató Intézet, Budapest

Érkezett: 1971. június 25.